

Nr 189.

Ankom till riksdagens kansli den 17 juni 1941 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till befrämjande av ökad tillverkning av bränn-torv m. m.

(2:a avd.)

I en den 9 maj 1941 dagtecknad proposition, nr 259, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels anvisa till Upplysnings- och instruktionsverksamhet på torvområdet å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 under elfte huvudtiteln ett reservationsanslag av 35 000 kronor,

dels anvisa till Anskaffande av maskinutrustning för torvtäkt å statliga torvmossar för budgetåret 1941/42 under elfte huvudtiteln ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor,

dels anvisa till Förberedande arbeten å torvmossar i enskild ägo för budgetåret 1941/42 under elfte huvudtiteln ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor,

dels anvisa till Industrilånefonden för budgetåret 1941/42 å kapitalbudgeten under Statens utlåningsfonder ett reservationsanslag av 9 000 000 kronor,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad föredragande statsrådet i omförmälda statsrådsprotokoll anfört vid beviljande under 1941 och 1942 av torvlån från industrilånefonden i särskilda fall medgiva undantag från gällande lånebestämmelser,

dels ock medgiva, att Kungl. Maj:t må bemyndiga statens bränslekommission eller annan myndighet att med torvtillverkare träffa avtal angående avsättning för torvproduktionen av den innebörd som föredragande statsrådet angivit.

Föredragande statsrådet har inledningsvis erinrat om hittills vidtagna åtgärder för främjande av torvtillverkning.

Sålunda bildades hösten 1939 ett statligt bolag, *Aktiebolaget Svensk Torvförädling*, med ett aktiekapital av 4 000 000 kronor. Bolaget har till ändamål att i första hand i anslutning till torvmossen Store Mosse i N. Mellby och Håglinge socknar i Kristianstads län idka verksamhet för utvinning och förädling av torv jämte annan därmed förenlig verksamhet av teknisk, industriell eller kommersiell art. Enligt av bolagets styrelse avgiven förvaltningsberättelse har bolagets verksamhet intill årsskiftet 1940/41 inriktats på iordningställandet av Store Mosse vid Sösdala, uppförandet av diverse bygg-

nader samt anskaffandet av erforderliga maskiner jämte provdrift å mossen. Vid nämnda årsskifte var mossen i stort sett färdigställd, alla hus i det närmaste uppförda och praktiskt taget hela maskinutrustningen anskaffad, varjämte montagearbetet inom fabriken i det närmaste slutförts, så att provdrift kunnat påörjas.

Vidare har för innevarande budgetår beviljats ett anslag av 800 000 kronor, att av nämnda bolag användas för exploatering av Hästhagens mosse vid Vislanda.

För innevarande budgetår har därjämte beviljats ett anslag av 1 000 000 kronor för förberedande arbeten å nio staten tillhöriga torvmossar. Anslaget disponeras likaledes av sagda bolag.

Statsrådet har vidare erinrat, att enskilda kunna erhålla s. k. *torvlån ur industrilånefonden*. Dylåka lån må som regel beviljas till högst så stort belopp som svarar mot hälften av den å fullbordad anläggning nedlagda kostnaden eller av beräknad anläggningskostnad för företag, som vid tiden för låneansökningens ingivande ännu icke fullbordats. Undantagsvis må dock beträffande nytt företag, där särskilda skäl föreligga, lån beviljas intill två tredjedelar av anläggningskostnaderna. Lån för samma företag må icke avse högre belopp än 300 000 kronor för bränntorvfabrik och 100 000 kronor för torvströfabrik. För driftkostnader må torvlån beviljas i regel till högst så stort belopp, som svarar mot ett års kostnader för anläggningens drift.

Genom beslut av innevarande års riksdag ha godkänts grunder för meddelande av *statsgaranti åt tillverkare av bränntorv*. Garantin är avsedd för torv, som framställes under innevarande år.

Bränslekommissionen har föreslagit åtgärder för ökning av torvproduktionen under år 1942. Till stöd härför har anförts:

Under år 1942 bör en väsentlig ökning av fabrikstorvtillverkningen (tillverkning av maskintorv och frästörv) kunna ernås. Förutsättning härför är dock, att en tillräcklig mossareal under år 1941 iordningställes för sådan torvutvinning samt att maskinparkens produktionskapacitet genom anskaffande av ny maskinutrustning utökas i en utsträckning, som motsvarar den avsedda produktionsökningen.

Fabrikstillverkning bedrivs för närvarande dels av enskilda företagare enligt maskintorvmetoden, dels i statlig regi av Aktiebolaget Svensk Torvförädling enligt fräsmetoden. Den privata torvindustrien kan under år 1941 beräknas äga en produktionskapacitet av 150 000 ton maskintorv, den statliga en produktionskapacitet av 150 000 ton fräs- och maskintorv. Enligt kommissionens mening bör möjlighet skapas för en produktion av intill 1 000 000 ton fabrikstorv under år 1942. Förberedelserna härför förutsätta uppgörandet av plan för statliga åtgärder, som under år 1941 kan sättas i verket, om och i den mån läget så skulle påfordra. Åtgärderna böra enligt kommissionens mening avse att öka både den av staten och den av enskilda bedrivna fabrikstorvtillverkningen.

Då drivkraftfrågan för fräsmetodens del på grund av rådande försörjningsläge med avseende på flytande bränsle är svårlöst, synes försiktigheten bjuda, att man vid planläggningen av 1942 års torvproduktion utgår från att den avsedda produktionsökningen skall komma till stånd genom maskintorvtillverkning.

Maskintorvtillverkning i statlig regi kommer sommaren 1941 att av Aktiebolaget Svensk Torvförädling upptagas vid Hästhagens mosse vid Vislanda. Den där planerade maskintorvtillverkningen har emellertid karaktär av försöksdrift i förhållandevis obetydlig skala.

Föredragande statsrådet har framhållit, att det vore i hög grad angeläget att en kraftig utökning av torvproduktionen nästa år komme till stånd. En produktionsstegring i enlighet med vad bränslekommissionen ifrågasatt syntes dock icke kunna genomföras utan att långt gående statliga åtgärder vidtoges för att främja en ökad torvbrytning. Dessa åtgärder syntes statsrådet böra taga sikte på både statliga och enskilda mossar. För att uppnå den av bränslekommissionen såsom önskvärd angivna torvmängden under år 1942 syntes en ökad torvutvinning av 100 000 ton på statliga mossar och 600 000 ton på enskilda mossar böra genomföras.

1. Reservationsanslag å 35 000 kronor till Upplynnings- och instruktionsverksamhet på torvområdet.

På framställning av bränslekommissionen har Kungl. Maj:t från förskottsstat anvisat 35 000 kronor till täckande av kostnaderna för en kurs för utbildning av torvinstruktörer samt till torvinstruktörernas verksamhet under ett år. Ifrågavarande anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 är avsett att bereda täckning för nämnda, förskottsvis anvisade medel.

2. Reservationsanslag å 2 500 000 kronor till Anskaffande av maskinutrustning för torvtäkt å statliga torvmossar.

Ifrågavarande anslag avser anskaffande av 30 å 35 maskintorvverk med en kapacitet av omkring 3 000 ton per säsong för igångsättande av ökad torvproduktion på statliga torvmossar. *Bränslekommissionen* har preliminärt beräknat anskaffningskostnaderna för varje maskintorvverk sålunda:

Anläggningskostnader.

	Kronor	Kronor
1. <i>Byggnader.</i>		
Torvlada	15 000	
Kontorsbyggnad med matsal	3 000	
Materialbod med smedja	<u>2 000</u>	20 000
2. <i>Maskiner.</i>		
Torvmaskin med utsättningsbana och elektrisk motor ..	25 000	
Elektrisk transformator	2 000	
Räls	9 000	
Bärgningsvagnar	4 000	
Lok	<u>5 000</u>	45 000

	Kronor	Kronor
3. <i>Diverse övriga tillbehör.</i>		
Elektriska ledningar	4 000	
Frakter, montage	2 000	
Oförutsedda utgifter	4 000	10 000
	<u>Summa</u>	<u>75 000</u>

Föredragande statsrådet har beräknat, att för anskaffning av ovan angivna antal maskinverk jämte anläggningskostnader skulle erfordras ett belopp av i runt tal 2 500 000 kronor. Maskinerna vore avsedda att förbliva statens egendom, ehuru de borde utan ersättning få nyttjas i Aktiebolaget Svensk Torvförädlings verksamhet.

3. Reservationsanslag å 1 500 000 kronor till Förberedande arbeten å torvmossar i enskild ägo.

Ur detta anslag är avsett att utdelas *statsbidrag utan återbetalningsskyldighet* till ägare eller vissa innehavare av sådana mossar, på vilka det ur bränsleförsörjningens synpunkt är synnerligen angeläget att maskintorvtillverkning kommer till stånd, och under förutsättning, att mossens torvinnehåll till kvalitet och kvantitet ägnar sig för maskintillverkning med minst en större torvmaskin. Statsbidrag ha föreslagits utgå med högst 80 procent av de beräknade kostnaderna för förberedelsearbetet samt äro avsedda att beviljas av Kungl. Maj:t, varefter bränslekommissionen skall fastställa arbetsplan för de företag, till vilka Kungl. Maj:t beviljat bidrag. Utbetalningen av bidrag är avsedd att ske i olika etapper, allteftersom arbetena fortskrida. Med biträde av torvinstruktörer skall bränslekommissionen utöva kontroll över förberedelsearbetenas fortgång. Föreskrift avses skola kunna lämnas om skyldighet för bidragstagaren att anlita arbetskraft, som hänvisas till företaget av statens arbetsmarknadskommission.

Beträffande arten av de förberedande arbeten, för vilka statsbidrag skulle lämnas, inhämtas av propositionen bland annat:

De förberedelsearbeten, som erfordras för att göra en mosse lämplig för torvdrift i större skala, böra om möjligt vidtagas under året före det, varunder driften är avsedd att påbörjas. Omfattningen och beskaffenheten av sådana förberedelsearbeten äro självfallet högst växlande, beroende på olika mossars läge och karaktär. I första hand undersökes mossen i avseende å torvkvalitet samt belägenhet i förhållande till omgivande terräng och till framkomlig väg eller järnväg för produkternas utforsling, varjämte uppskattningar göras om kostnader för avdikningar m. m. Befinnas förutsättningarna för torvtäkt goda, verkställes avdikning av mossen genom grävning av huvuddiken och avloppskanal, i vilka särskilt upptagna s. k. torvfältdiken utmynna. Utmed de blivande arbetslinjerna anordnas torkfält, vanligtvis helt å mossens yta, för utläggning av den beredda råvaran. Jordningstillståndet av torkfälten förutsätter att mossens yta befrias från all besvärande växtlighet och planeras, varjämte möjligheter måste skapas för

fritt tillträde för sol och vind. Slutligen böra även erforderliga vägar och spåranläggningar bringas till utförande.

Föredragande statsrådet har framhållit bland annat, att statsbidrag borde kunna komma i fråga icke allenast för maskintorvtillverkning utan, där särskilda skäl föreläge, även för annan torvtillverkning. Vid fastställande av närmare bestämmelser och villkor för ifrågavarande statsbidragsverksamhet borde erforderlig hänsyn tagas till gällande bestämmelser för torvlån från industrilånefonden.

4. Reservationsanslag å 9 000 000 kronor till Industrilånefonden.

Detta anslag är avsett för lån åt enskilda företagare till bidrag till anskaffande av maskintorvanläggningar.

Bränslekommissionen hade föreslagit anvisande av ett anslag å 9 000 000 kronor till statlig anskaffning av maskinutrustning och annan materiel för maskintorvtillverkning för utlåning till enskilda torvfabrikanter.

Föredragande statsrådet har emellertid för sin del förordat, att anskaffandet av materielen skulle ankomma på den enskilde företagaren, vilken dock därvid borde beredas möjlighet att erhålla lån på förmånliga villkor. Härjämte skulle staten genom avtal trygga avsättningen av den producerade torven för viss tid framåt. Statsrådet har till stöd för dessa förslag anfört huvudsakligen följande:

Mot ett genomförande av bränslekommissionens förslag att anvisa 9 000 000 kronor för anskaffande genom statens försorg av maskinutrustning för torvfabrikation å torvmossar i enskild ägo hyste statsrådet stora betänkligheter. Den föreslagna anordningen innebure, att staten skulle själv anskaffa och tillhandahålla den enskilde torvmosseägaren maskintorvverk för användning å dennes mossar. Frånsett den olägenhet som ur statens synpunkt vore förenad med den föreslagna anordningen och som bland annat bestode däri, att de statliga torvverkens skötsel och underhåll under användningstiden icke kunde effektivt övervakas och risk alltså föreläge för förluster å verken på grund av bristande tillsyn, syntes förslaget, därest det genomfördes, otvivelaktigt komma att medföra, att enskilda strävanden att anskaffa maskiner för torvbrytning komme att upphöra. Det torde emellertid icke vara lyckligt att helt förlita sig å det allmännas åtgärder, då det gällde en fråga, där det enskilda intresset torde kunna taga värdefulla initiativ. Vidare syntes man ej böra bortse från att ett upplåtande av torvmaskiner åt vissa torvmosseägare kunde komma att innebära en orättvisa mot andra mossinnehavare, vilka redan anskaffat maskinutrustning. Än vidare torde beaktas, att kostnaden för maskinanskaffningen i allmänhet icke torde uppgå till mer än omkring 50 procent av de sammanlagda anläggningskostnaderna, varför en betydande del av sistnämnda kostnader komme att falla på den enskilde mossägaren. Även om det statliga ingripandet i och för sig utgjorde en borgen för att det önskade antalet torvverk komme till utförande, syntes detta därför, på grund av ovissheten om den enskildes vilja att för egen del göra erforderliga insatser, icke innebära någon garanti för att maskinerna verkligen komme till användning å mossarna.

De här antydda olägenheterna med den av bränslekommissionen föreslagna anordningen syntes böra föranleda övervägande av andra utvägar för ernående av en maskinell tillverkning av torv i väsentligt utökad skala. Då en sådan utökning otvivelaktigt innebure stora ekonomiska risker för de enskilda företagen, kunde det dock ej förväntas att produktionsökningen komme till stånd i avsedd omfattning, såvida ej staten i viss omfattning övertog riskerna. Överflyttning å staten av de med en utvidgning av torvupptagningen förenade riskerna syntes emellertid lämpligast kunna ske genom att avtal träffades med de enskilda företagare, vilka avsåge att anskaffa nya maskintorvverk, av innebörd att avsättning tryggades till visst pris för den utökade torvproduktionen under en tid framåt. Priset syntes därvid böra så bestämmas, att det beredde täckning för ett belopp motsvarande skälig avskrivning under avtalstiden av kostnaderna för anskaffning av torvverk. Avvägningen av priset borde grunda sig å vederhäftiga genomsnittskalkyler rörande produktionskostnaderna, varvid möjlighet dock borde föreligga att i särskilda fall göra avvikelser. Vid prisbestämningen borde hänsyn tagas till de eftergifter i fråga om krigskonjunkturskatt som kunde komma att lämnas företagen. Om bemyndigande lämnades bränslekommissionen att enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder ingå dylika avtal, syntes en fullt lika kraftig stimulans kunna beredas torvtillverkarna som enligt kommissionens förslag.

I praktiken torde detta förfarande komma att medföra att åt staten komme att hembjudas stora partier torv, vilka genom statens försorg skulle placeras å marknaden. Så länge nuvarande svårigheter för bränsleförsörjningen kvarstode, syntes avsättning av den ökade torvproduktionen kunna ske utan olägenheter, främst till industrier och andra större förbrukare. I den mån åter normala förhållanden inträdde å bränslemarknaden och avsättning av torvproduktionen mötte svårigheter, kunde staten bli tvungen att till fullgörande av de ingångna avtalen inlösa hembjudna torvpartier, varvid medel måste finnas tillgängliga för partiernas inlösen. Något behov av medel för detta ändamål syntes icke bliva aktuellt förrän tidigast under budgetåret 1942/43. Frågan om anvisande av medel härför torde således tills vidare kunna skjutas åt sidan.

Med hänsyn till angelägenheten av att erforderliga åtgärder för den ökade torvbrytningen snabbt bleve genomförda vore det synnerligen önskvärt, att bränslekommissionen snarast möjligt sökte träffa avtal som nyss nämnts med intresserade torvmosseägare, så att överblick erhöles över antalet torvverk, som behövde nyanscaffas. Genom en samlad beställning av ett stort antal torvverk torde, i motsats till om beställningar gjordes successivt, en serietillverkning kunna upptagas, varigenom produktionskostnaderna kunde nedbringas och snabbare leverans erhållas.

Den nu ifrågasatta anordningen torde böra kompletteras med åtgärder i syfte att bereda de enskilda företagen vidgade möjligheter att erhålla lån av statsmedel för utförande av erforderliga anläggningar. Storleken av detta medelsbehov syntes kunna uppskattas till det av bränslekommissionen för anskaffning av torvmaskiner angivna beloppet av 9 000 000 kronor. De avsedda medlen skulle antingen bilda en särskild fond för detta speciella ändamål eller också tillföras någon redan befintlig fond, närmast då industrilånefonden, från vilken redan nu torvlån beviljades. Att bilda en ny fond med uppgifter, som i väsentliga delar skulle sammanfalla med dem, som ankomme å den redan befintliga industrilånefonden, syntes innebära en dua-

lism, som kunde framkalla olägenheter vid handläggningen av uppkommande lånefrågor, i synnerhet om det skulle anses erforderligt att fastställa olika villkor för lån från den ena eller den andra fonden. Det lämpligaste tillvägagångssättet torde därför vara att industrilånefonden tillfördes ökade medel, vilka helt avsåges för lån åt torvnäringen.

Följden härav skulle givetvis bliva, att de nu gällande bestämmelserna för torvlån måste tillämpas generellt för lån med syfte att underlätta maskinanskaffning för torvbrytning. Det kunde emellertid ifrågasättas, huruvida dessa bestämmelser med nuvarande innebörd kunde anses giva Kungl. Maj:t tillräcklig rörelsefrihet vid fastställandet av villkor för torvlån av det slag, varom här kunde bliva fråga. Såsom förut framhållits måste villkoren för statsunderstöd vara mycket gynnsamma, för mossägaren, därest statsåtgärderna verkligen skulle bidra till det avsedda syftet. Föreskrifterna om beviljade låns maximibelopp syntes icke medgiva nödig rörelsefrihet för Kungl. Maj:t. Det syntes därför erforderligt, att Kungl. Maj:t erhöle befogenhet, att, därest så skulle befinnas påkallat i särskilda fall, göra avsteg från de allmänna bestämmelserna om torvlån i här berörda avseende. Avsikten vore därvid, att maximigränsen för statslånet i intet fall skulle överstiga 80 procent av anläggningskostnaden. Kungl. Maj:ts befogenhet i här angivna hänseende syntes åtminstone tills vidare kunna inskränkas att avse lån, som beviljades åren 1941 och 1942.

5. Fråga om anvisande av medel såsom bidrag till anläggningar för torvkolning m. m.

Bränslekommissionen har även berört frågan om kolugnsanläggningar för tillverkning av torvkol och torvtjära.

De genom kommissionen bedrivna undersökningarna beträffande torvkolens duglighet som gengasbränsle vore ännu icke avslutade men syntes löfresrika. Samtidigt påginge på andra håll inom landet försök att vid framställning av torvkol i ugn såsom biprodukt utvinna en tjära, som kunde användas såsom motorbränsle. Ingenstädes bedreves emellertid dessa försök i fullstor skala.

Enligt kommissionens mening vore det synnerligen angeläget, att nämnda försök fullföljdes i större skala, icke minst därför att torvtjäran, om den kunde användas såsom motorbränsle, borde bliva av betydelse för möjligheterna att under rådande förhållanden tillverka fabrikstorv inom landet. Kommissionen hade på grund därav i ärendet samrått med Aktiebolaget Svensk Torvförädling om fortsatta undersökningar i syfte att utröna möjligheterna både för att utvinna tjära vid torvkolning och för att använda den utvunna tjäran såsom motorbränsle. Kommissionen ansågo för sin del, att undersökningarna lämpligen borde omhändertagas av bolaget, som förklarat sig efter fortsatt utredning ämna till Kungl. Maj:t ingå med framställning i ärendet.

Ehuru det sålunda för närvarande icke vore möjligt att bedöma, huruvida torvkol och torvtjära kunde under innevarande år i större omfattning framställas inom landet eller enligt vilken metod sådan produktion lämpligast borde ske, hölle bränslekommissionen likväl för sannolikt, att det inom en förhållandevis kort tidrymd skulle bliva möjligt att finna en rationell tillverkningsmetod för ifrågavarande produkter, vilken med hänsyn till pro-

dukternas stora betydelse för bränsleförsörjningen i sådant fall fortast möjligt borde föranleda till upptagande av drift i stor skala.

Föredragande statsrådet har för egen del anfört.

Den föreliggande utredningen syntes icke giva tillräckliga hållpunkter för ett bedömande av förevarande fråga. En icke obetydlig försöksverksamhet påginge inom detta område. Enligt vad statsrådet inhämtat hade denna försöksverksamhet, såvitt bränslekommissionen anginge, avsett undersökning av torvkolens användbarhet såsom gengasbränsle samt konstruktion av kölagnar för kolning av torv. Det hade därvid visat sig att av maskintorv utvunnet torvkol kunde bli ett fullt användbart gengasbränsle under vissa förutsättningar. Ugnar av kommissionens konstruktion vore under uppförande. Genom försorg av Aktiebolaget Svensk Torvförädling undersöktes möjligheterna att utvinna tjära och andra biprodukter vid torvkolning. Undersökningarna syntes hittills ha haft ett gynnsamt förlopp.

Det vore givet att det i nuvarande läge vore ett statsintresse att medverka till en ökad produktion av olika slags ersättningsbränslen. En dylik medverkan från statens sida torde emellertid icke böra komma till stånd, förrän påtagliga resultat av de olika försöken föreläge. Resultaten av den pågående försöksverksamheten syntes emellertid ännu icke kunna överblickas, och därmed följde även att någon säker kunskap om produktionsvillkoren ej kunnat vinnas. Emellertid syntes det icke osannolikt, att försöksverksamheten inom en nära framtid kröntes med framgång. Under dylik förutsättning torde Kungl. Maj:t äga att med användande av tillgängliga fullmakter träffa erforderliga anstalter för en statlig medverkan till främjande av framställning av torvkol och torvtjära och andra biprodukter från torvkolning.

Utskottet. I likhet med föredragande statsrådet anser utskottet det i hög grad angeläget att en kraftig utökning av torvproduktionen nästa år kommer till stånd. Den produktionsstegring, som enligt av bränslekommissionen uppgjorda planer erfordras för ernående av en sammanlagd produktion av fabriksstorv under år 1942 å 1 000 000 ton, torde såsom statsrådet framhållit icke kunna genomföras utan att långt gående statliga åtgärder vidtagas för att främja en ökad torvframställning. Utskottet är ense med statsrådet om nödvändigheten av statens medverkan för uppnående av nämnda syfte och om önskvärdheten av att den av kommissionen angivna torvmängden utvinnes under nästa år.

Emot Kungl. Maj:ts förslag om anvisande dels å tilläggsstat II för budgetåret 1940/41 av 35 000 kronor till Upplysnings- och instruktionsverksamhet på torvområdet, dels för budgetåret 1941/42 av ej mindre 2 500 000 kronor till Anskaffande av maskinutrustning för torvtäkt å statliga torvmossar, än även 1 500 000 kronor till Förberedande arbeten å torvmossar i enskild ägo har utskottet icke funnit anledning till erinran. Vad föredragande statsrådet i förevarande sammanhang anfört har icke heller föranlett någon invändning från utskottets sida.

Utskottet delar föredragande statsrådets betänkligheter mot bränslekommissionens förslag om anvisande av 9 000 000 kronor för anskaffande genom

statens försorg av maskinutrustning för torvfabrikation å torvmossar i enskild ägo och anser de av statsrådet anvisade utvägarna för ernående av en utökad maskinell tillverkning av torv vara att förordas. Utskottet tillstyrker sålunda att medgivande lämnas Kungl. Maj:t att bemyndiga bränslekommissionen eller annan statlig myndighet att, efter de av statsrådet närmare angivna riktlinjerna, med enskilda torvtillverkare träffa avtal av innebörd, att avsättning tryggas till visst pris för den utökade torvproduktionen under en tid framåt. Likaså tillstyrker utskottet statsrådets förslag att i industrilånefonden investeras ett kapitalbelopp av 9 000 000 kronor, i syfte att bereda enskilda företagare vidgade möjligheter att erhålla lån av statsmedel för utförande av erforderliga anläggningar. Med hänsyn till vad föredragande statsrådet i ämnet anfört anser utskottet sig jämväl böra biträda förslaget om att bemyndigande lämnas Kungl. Maj:t att vid beviljande under åren 1941 och 1942 av torvlån från industrilånefonden i särskilda fall medgiva undantag från gällande lånebestämmelser. Såsom statsrådet framhållit vore avsikten därvid, att maximigränsen för dylika lån i intet fall skulle överstiga 80 procent av anläggningskostnaden.

Vad slutligen beträffar anvisande av medel såsom bidrag till anläggningar för tillverkning av torvkol och torvtjära delar utskottet föredragande statsrådets uppfattning, att medverkan från statens sida till en ökad produktion av olika slag av ersättningsbränslen icke synes böra komma till stånd, förrän påtagliga resultat av pågående försöksverksamhet föreligga. Resultaten av försöksverksamheten synas ännu icke kunna överblickas. Därest denna verksamhet emellertid skulle krönas med framgång, torde — framhåller statsrådet — Kungl. Maj:t äga att med användande av tillgängliga fullmakter träffa erforderliga anstalter för statlig medverkan till främjande av framställning av torvkol och torvtjära samt andra biprodukter från torvkolning. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t med största uppmärksamhet följer utvecklingen på förevarande område.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må,

a) anvisa till *Upplysnings- och instruktionsverksamhet på torvområdet* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 under elfte huvudtiteln ett *reservationsanslag* av 35 000 kronor,

b) anvisa till *Anskaffande av maskinutrustning för torvtäkt å statliga torvmossar* för budgetåret 1941/42 under elfte huvudtiteln ett *reservationsanslag* av 2 500 000 kronor,

c) anvisa till *Förberedande arbeten å torvmossar i enskild ägo* för budgetåret 1941/42 under elfte huvudtiteln ett *reservationsanslag* av 1 500 000 kronor,

d) anvisa till *Industrilånefonden* för budgetåret 1941/42

såsom kapitalinvestering i statens utlåningsfonder ett *reservationsanslag* av 9 000 000 kronor,

e) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 9 maj 1941 anförts vid beviljande under 1941 och 1942 av torvlån från industrilånefonden i särskilda fall medgiva undantag från gällande lånebestämmelser,

f) medgiva, att Kungl. Maj:t må bemyndiga statens bränslekommission eller annan myndighet att med torvtillverkare träffa avtal angående avsättning för torvproduktionen av den innebörd som i nämnda statsrådsprotokoll angivits.

Stockholm den 17 juni 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Asplund, Per Gustafsson, Pauli, Bernhard Nilsson, Bergman, Torsten Ström, Heiding, André, Bäcklund* och *Berntson*; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Danielsson, Persson* i Falla, *Mårtensson, Viklund, Lindholm, Hansson* i Rubbestad och *Eriksson* i Frägsta.
